

1.

Σε κάποια απόμερη γωνιά του εκχτυμένου σε αναβίθμη-
τα λαμπυρίζοντα ηλιακά συστήματα σύμπαντος, υπήρ-
ξε μια φορά κι έναν καιρό ένα αστέρι, πάλω στο οποίο
ευφυή ζώα επινόησαν τη γνώση. Ήταν η πιο υπερφία-
λη και η πιο απατηρή στιγμή της (Παγκόσμιας Ιστο-
ρίας), αλλά ήταν βέβαια μονάχα μια στιγμή. Έπειτα
από λιγότερες ανάσες της φύσης, το αστέρι πάλωσε και
τα δαυμόνια ζώα έπρεπε να πεθάνουν.

Κάπως έτσι θα μπορούσε κάποιος να σκιαφιστεί
ένα μύθο, και μοιραστά δεν θα είχε εικονογραφήσει
με επάρκεια το πόσο αξιοθρήνητος, πόσο σκιάδης και
φευγαλέος, πόσο άσκατος και τυχαίος φαντάζει ο αν-
θρώπινος νους μέσα στη φύση. Υπήρξαν απροσμέτηρη-
τοι αιώνες κατὰ τους οποίους ο νους δεν υπήρχε, κι όταν
θα περάσει και πάλι στην ανυπαρξία θα είναι σαν να
μην έχει συμβεί τίποτα. Διότι δεν υπάρχει για εκείνον
το νου καμιά άλλη παρὰτέρα αποστολή που θα οδηγού-
σε πέρα από τα όρια της ανθρώπινης ζωής. Αλλά είναι
ο νους ανθρώπινος και μοναχά ο κάτοχος και γεννήτο-
ράς του τον αντιμετωπίζει με τόσο μελοδραματικό
στόμφο, σαν να περιστρέφονταν οι αρμογές του κόσμου
μέσα του. Αν μπορούσαμε όμως να συνεννοηθούμε με
το κουνούπι, θα ακούγαμε ότι κι αυτό κολλυμπά με την
ίδια παρὰφορά μέσα από τους αιθέρες και νιώθει να

υπάρχει μέσα του ο ιπτάμενος ομφαλός αυτού του κόσμου. Δεν υπάρχει τίποτα τόσο απρόβλεπτο, ταπεινό και ελάχιστο μέσα στη φύση, που δεν θα φούσκωνε αμέσως σαν ασπί με μια ελάχιστη αύρα εκείνης της δύναμης της γνώσης. Κι όπως ακόμη κι ο κάθε αχθοφόρος θέλει να έχει τον θαυμαστή του, έτσι πιστεύει ακόμη και ο πιο υπερήφανος άνθρωπος, ο φιλόσοφος, ότι βλέπει τα μάτια του σύμπαντος κόσμου να είναι στραμμένα απ' όλης τις πλευρές σαν τηλεσκόπια πάνω στη σκέψη και τη δραστηριότητά του.¹

Είναι αξιοπερίεργο ότι αυτό το καταρθώνει ο νους, αυτός βέβαια που έχει δοθεί στα δυστυχέστερα, πιο λεπτεπίλεπτα και εφήμερα πλάσματα, ακριβώς μόνο ως επικουρικό μέσο, για να τα συγκρατήσει για ένα λεπτό στη ζωή, από την οποία, χωρίς αυτή την προίκα, θα είχαν διαφορετικά κάθε λόγο να αποδράσουν τόσο γρήγορα όσο ο γιος του Lessing.² Εκείνη η οίηση που

1. Αναφορά στην προβληματική του Blaise Pascal (1623-1662) -του σημαντικότερου ίσως στοχαστή της γαλλικής κλασικής εποχής με ενδιαφέροντα θεολογικά, φιλοσοφικά, μαθηματικά, λογικά, φυσικά- για την ανθρώπινη ματαιοδοξία. Στον *Λεωνικό*, σχεδόν οντολογικής υφής ανθρώπινο χαρακτήριστικό που ενώνει τους πέντε ετερογενείς ανθρώπινους τύπους, όπως έναν αχθοφόρο με ένα φιλόσοφο. Η πρόσθετη ντισεική πινακιά εδώ είναι μόνο η εντελώς αποθεολογικοποιημένη έκφραση στη νοοκρατική αδόξω-νεία του Λόγου. Βλ. Α3, σ. 1488 και Β22, Fig. 627/150.

2. Ο γιος του Gotthold Ephraim Lessing (1729-1781), σιμα-ντικού ποιητή, δραματουργού, κριτικού και φιλόσοφου της εποχής του γερμανικού Διαφωτισμού, πέθανε 24 ώρες μόλις μετά τη γέννησή του.

είναι δειμένη με τη γνώση και το ανθρώπινο αυτιστικό ναίσθημα, απλώνοντας εκτυφλωτική αχλύ πάνω στα μάτια και τις αισθήσεις των ανθρώπων, τους πλανεύει λυσιπύχως για την αξία της ύπαρξής, με το να μεταφέρει για την ίδια τη γνώση την πιο κολακευτική αξιολογική εκτίμηση. Η καθολικότερη επίδρασή της είναι η παρπαλάνηση, αλλά ακόμη και οι πιο μεμονωμένες επιδράσεις της φέρουν μέσα κάτι με παρόμοια χαρακτηριστικά.

Ο νους, ως ένα μέσο για την επιβίωση του ατόμου,³ ξεδιπλώνει τις κυριότερες δυνάμεις του στην παραλαβή, διότι αυτή είναι το μέσο με το οποίο επιβιώνουν τα ασθενέστερα, λιγότερο ρωμαλέα άτομα που, ως τέτοια, αδυνατούν να διεξαγάγουν έναν αγώνα για την επιβίωση με κέρατα ή με κοφτερά σαγόνια αρπακτικών. Στον άνθρωπο φτάνει αυτή η υποκριτική φωνάκη, τούτη η τέχνη κοινωνικής παραλαβής στο αποκορύφωμά της: εδώ η απάτη, η κολακεία, το ψέμα και οι κάθε λογής κωμωγίες, η πισώπλατη κακογλωσσία, η κοσμική κοινωνική επίδειξη, η ζωή με λάμψη δανεική, η ζωή με προσωπείο, η κοινωνική σύμβαση που συγκαλύπτει την πραγματικότητα, το σκηνακό, θεατρι-

3. Αναφορά στον Arthur Schopenhauer (1788-1860), τον φιλόσοφο που έδωσε το ιδεολογικό πλαίσιο και τη γλώσσα με την οποία εξέφρασε τα πρώιμα φιλοσοφικά του σκεπτήματα ο Nietzsche: «Όπως με κάθε όργανο και κάθε όπλο, αμυντικό ή επιθετικό, εφοδιάστηκε επίσης η Βούληση σε κάθε ζώο με μορφή με ένα νου, ως ένα μέσο για την επιβίωση του ατόμου και του είδους», *Ueber den Willen in der Natur*, *Sämtliche Werke*, τόμ. 4, σ. 48, Βομπάρντεν 1950.

κό παιχνίδι ενάντιον των άλλων, αλλά και του εαυτού μας, κοντολογίς, το αδιάκοστο φτερονόπημα σε κύκλους γύρω από τη μοναδική φλόγα Μικταιοδοξία, αποτελεί τόσο πολύ τον κανόνα και το νόμο, ούτως ώστε δεν είναι σχεδόν τίποτε πιο ασύλληπτο από το πώς μπορείς να ξεπερβάσει από τους κόλπους των ανθρώπων μια τίμια και καθαρή ορμή προς την αλήθεια. Οι άνθρωποι είναι βυθισμένοι βαθιά μέσα σε ψευδαισθήσεις κι ονειροφαντασίες, το μάτι τους γλιστράει περιπαλόμενο μόνο πάνω στην επιφάνεια των πραγμάτων και βλέπει (Μορφές). Η αίσθησή τους δεν οδηγεί πουθενά στην αλήθεια, αλλά αρκείται στο να δέχεται εφεθισμένα και να παίζει συνάμα ένα παιχνίδι ψηλαφητής αφήσεως πάνω στη ράχη των πραγμάτων. Επιπλέον αφήνεται ο άνθρωπος τη νύχτα, στη διάρκεια μιας ολόκληρης ζωής, να φενακίζεται μέσα στο όνειρο, χωρίς ποτέ αυτό να έχει αποπειραθεί το ηθικό του αίσθημα να το παρειμποδίσει, ενώ λέγεται ότι υπάρχουν άνθρωποι που μέσω ισχυρής θέλησης παραιμύρισαν ακόμη και το ροχαλητό. Τι γνωρίζει τελικά ο άνθρωπος για τον ίδιο του τον εαυτό! Μα μήπως θα μπορούσε έστω και για μια μοναδική φορά να συλλάβει αισθητηριακά τον ίδιο του τον εαυτό στην οδότητά του, ξεπλωμένο σαν να βρίσκειται σε μια φωτισμένη γυάλινη βιτρίνα; Μήπως δεν του αποσιωπά η φύση τα περισσότερα, ακόμη και για το ίδιο του το σώμα, για να τον εξορίσει και να τον περιλάβει σε μια περήφανη, απετηγή συνείδηση, παράμερα από τα φιδογυρίσματα των ενσώθων, την ορμητική ροή της κυκλοφορίας του αίματος, τα διαδακδύδη σκιστήματα των ινών! Αυτή η φύση πέταξε το χλιδ-

δι μακαριά και αλίμονο στη μοιραία, καινόθηρη περιέργεια που θα κατόρθωνε να κοιτάξει καιμιά φορά από μια χαρμαμάδα έξω και κάτω από την χαμαρολόα της συνείδησης και που θα υποψιάζόταν τότε ότι ο άνθρωπος αναπαύεται πάνω στο Ανελέητο, το Άπληστο, το Ακόρεστο, το Δολοφονικό, μέσα στην αιφριμνησία της άγνωσίας του, και ονειρεύεται, γαντζωμένος συνάμα στη ράχη ενός τίγρη. Κάτω από αυτή τη συγκυρία, από πούθε σε ολόκερο τον κόσμο προήλθε άραγε η ορμή προς την αλήθεια;

Καθόσον το άτομο θέλει να επιβιώσει απέναντι σε άλλα άτομα, χρησιμοποιήσει σε μια φυσική κατάσταση πραγμάτων το νου ως επί το πλείστον μόνο για πασπαπάνηση. Επειδή όμως ο άνθρωπος θέλει από ανάγκη και ανία συνάμα να υπάχει κοινωνικά και αρελαία, χρειάζεται μια συνθήκη ειρήνης και επιχειρεί συνεπώς να εξασφαλίσει από τον κόσμο του τον βαυασότερο bellum omnium contra omnes,⁴ τουλάχιστον. Τούτη η συνθήκη ειρήνης όμως συνεπιφέρει κάτι που μοιάζει σαν το πρώτο βήμα για την πρόσκτηση εκείνης της αιωνιματικής ορμής προς την αλήθεια. Τώρα δηλαδή καθορίζεται το τι θα ισχύει πάγια από εδώ και στο εξής ως (αλήθειαι): αυτό σημαίνει ότι εφευρεσεται μια ομοιόμορφα ισχύουσα και δεσμευτική νομοσσία των πραγμάτων και ότι η νομοθεσία της γλώσσας δίνει επίσης τους πρώτους νόμους της αλήθειας. Διότι εδώ

4. Πόλιμος όλων εναντίον όλων. Αναφορά στην πολιτική φιλοσοφία και ανθρωπολογία του Άγγλου φιλοσόφου Thomas Hobbes (1588-1679).

γεννιέται για πρώτη φορά η αντίθεση αλήθειας και ψεύδους: ο ψεύτης χρησιμοποιεί την ισχύουσα ονοματολογία, τις λέξεις, για να παρουσιάσει το μη πραγματικό ως πραγματικό. Λέει π.χ.: «γώ είμαι παλιός», ενώ για αυτή την κατάσταση ακριβώς («πρωτός») θα ήταν ο ορθός χαρακτηρισμός. Κατωχράται τις πάλγιες συμβάσεις μέσω αυθαίρετων, κατά το δοκούν υποκαταστάσεων ή ακόμη και με αντιστροφές των ονομάτων. Όταν το πρόβρει αυτό με ιδιοτελή και πέραν τούτου επιζήμιο τρόπο, η καινοβία δεν θα τον εμπιστευεται πλέον και έτσι θα τον αποχλείει κοινωνικά από αυτήν. Οι άνθρωποι δεν αποφεύγουν έτσι τόσο πολύ την εξαπάτηση, όσο τη Βαάβη, τη ζημία που προκαλείται από την ατάτη, Μισούν επίσης σ' αυτή τη βαθμίδα κατά βάση, όχι την πλάνη, όσο τις καχές, δυσμειείς συνέπειες κάποιων ειδών απάτης. Κατά μία παραμοίως περιορισμένη έννοια, ο άνθρωπος επιθυμεί επίσης μόνο την αλήθεια. Ορέγεται τις ευχάριστες συνέπειες της αλήθειας, εκείνες που συμβάλλουν στη συντήρηση της ζωής: απέναντι στην καθαρή, χωρίς επιπτώσεις και συνέπειες γνώση είναι αδιάφορος. Απέναντι δε στις πιθανώς βλαβερές και καταστροφικές αλήθειες είναι ακόμα και εχθρικά διατεθειμένος. Και πέσαν τούτου: Τι συμβαίνει με εκείνες τις γλωσσικές συμβάσεις; Μήπως αποτελούν προϋόντα της γλωσσικής λειτουργίας, του αισθήματος της αλήθειας; Ταυτίζονται τα ονόματα και τα πράγματα; Είναι η γλώσσα η επαρκής, ισαντίστοιχη έκφραση όλων των πραγματικότητων;

Μόνο μέσω της λησμονιάς μπορεί κάποτε ο άνθρωπος να φτάσει στο σημείο να θεωρήσει ότι δήθεν κα-

τέχει μια αλήθεια στο βαθμό που μόλις περιγράψαμε παραπάνω. Αν δεν επιθυμεί να αρκεσθεί στην αλήθεια με τη μορφή της ταυτολογίας, δηλαδή αν δεν θέλει να ικανοποιηθεί με κελύφη κενά νοήματος, τότε θα επιστρέψει πάντα ψευδαισθήσεις ως αλήθειες. Τι είναι μια λέξη; Η απεικόνιση ενός νευρικού ερεθίσματος σε φθόγγους. Η συναγωγή του συμπέρασματος ότι, πέρα από το νευρικό ερέθισμα, υπάρχει μια αιτία που βρίσκεται έξω από εμάς είναι ήδη το αποτέλεσμα μιας λανθασμένης και αβέβαιης χρήσης της προτάσεως περί του αποχρώντος λόγου. Πώς θα μπορούσαμε -αν υποθέσει ότι, στο στάδιο της γένεσης της γλώσσας, η αλήθεια και η έποψη της βεβαιότητας στην ονοματοδοσία, θα ήταν τα μοναδικά αποφασιστικά κριτήρια-, πώς θα μας ήταν επιτρεπτό να πούμε: η πέτρα είναι σκληρή, σαν να μας ήταν ο προσδιορισμός («σκληρή») ήδη γνωστός και από άλλη πηγή και όχι μόνο σαν ένα απολύτως υποκειμενικό ερέθισμα! Διαχωρίζουμε τα πράγματα κατά γένη, χαρακτηρισίζουμε το δέντρο ασπενικό, το φυτό θηλυκό.⁵ πόσο αυθαίρετες μεταφορές! Πόσο αστοχούν, πόσο απομακρύνονται, τέρα και πάνα από το στόχο που σηματοδοτεί ο κανόνας της βεβαιότητας! Μιλάμε για ένα φίδι:⁶ η ονομασία αυτή δεν

5. Η αναφορά στα γένη των δύο λέξεων αφορά βεβαίως το γένος των γεφυρανοκών λέξεων.

6. Ο Nietzsche, ακολουθώντας εδώ παραδείγματα της γλωσσιοδυναμής έφενως του γλωσσολόγου Gustav Geber (1820-1901), επισημαίνει τη γεφυρανοκή λέξη die Schlange, το φίδι, από το ρήμα sich winden, που αποδίδει τον χαρακτηριστικό, σπειροειδή τρόπο κίνησης του ερπετού. Η ίδια λέξη θα μπορούσε όμως να αποδώσει

αποδίδει τίποτε άλλο, εκτός από την ελικοειδή συστροφή, το φιδολόγισμα, θα μπορούσε συνεπώς να αποδοθεί και στο σκουλήκι. Πόσο αυθαίρετες ορθοθετικές πόσο μονόπλευρες προτιμήσεις τότε της μιας και πότε της άλλης ιδιότητας ενός πράγματος! Οι διαφορετικές γλώσσες, τοποθετημένες η μια δίπλα στην άλλη, δείχνουν ότι, όσον αφορά τις λέξεις, το κυρίαρχο ζήτημα δεν είναι ποτέ η αλήθεια, ούτε μια ισαντίστοιχη έκφραση ενός πράγματος, διότι τότε δεν θα υπήρχαν τόσο πολλές γλώσσες. Το «πράγμα καθαυτό» –διότι ακριβώς αυτό θα ήταν η καθαρή, χωρίς παρεπόμενα αλήθεια– είναι ακόμμη και για τον γλωσσολόγο και απολύτως ασύλληπτο και κάτι που δεν αξίζει ολωσδιόλου να το επιδιώκουμε. Ο γλωσσολόγος περιγράφει μόνο τις σχέσεις των πραγμάτων με τους ανθρώπους και χρησιμοποιεί τις πιο παράτολμες μεταφορές για να βοηθηθεί στην έκφρασή τους. Ένα νευρικό εφέθισμα στην αρχή μεταφερόμενο σε μια εικόνα πρώτη μεταφορά. Η εικόνα πάλι μεταμορφωμένη σε ένα φθόγγο! δεύτερη μεταφορά. Και κάθε φορά ολοσχερής υπερπήδηση της οικείας σφαίρας, κατευθείαν στο μέσο μιας άλλης, απολύτως διαφορετικής και νέας διάστασης. Θα μπορούσαμε να φαντασθούμε έναν άνθρωπο που είναι

επικριβώς και τον τρόπο κίνησης του σκουληκιού, γιατί δεν ονομάζουμε λοιπόν και το σκουλήκι φίδι; Με τα παραπάνω ο Nietzsche επιθυμεί προφανώς να δώσει έμφαση στο επιχείρημά του ότι τα ονόματα και οι λέξεις δεν έχουν καμία ευθεία, οντολογικής τάξεως αναλογία ή πραγματολογική συγγένεια με τα πράγματα που ονομεί αποδίδουν.

τελείως κούφος και δεν είχε ουδέποτε μια αισθητηριακή εμπειρία του ήχου και της μουσικής. Περίπου όμως εκείνος περιεργάζεται έκθαμβος τις χλαδνείες⁷ εικονικές αναπαράστασεις του ήχου στην άμιμο, βέβαια τις αυτές τους στην παλιμική δόνηση της χορδής και κατόπιν αυτού θα είναι έτοιμος να πάρει όρκο ότι τώρα πρέπει τάχα να γνωρίζει εκείνο που οι άνθρωποι ονομάζουν ήχο, ανάλογα συμβαίνει με εμάς όλους και τη γλώσσα. Πιστεύουμε ότι γνωρίζουμε κάτι από τα ίδια πράγματα, όταν μιλάμε για δέντρα, χρώματα, χιόνια και λουλούδια και δεν κατέχουμε βεβαίως τίποτε άλλο παρεκτός από μεταφορικές αποδόσεις των πραγμάτων, που δεν έχουν καμιά απολύτως αναλογία με τις αρχικές οντότητες. Όπως ο ήχος σαν εικονική μορφή πάλιν στην άμιμο, έτσι εμφανίζεται ο αιωνιγματοικός άγνωστος X του πράγματος καθαυτού, άλλοτε ως νευρικό εφέθισμα, έπειτα ως εικόνα και τελικά ως φθόγ-

7. Ο Ernst Chladni (1756-1827), φυσικός επιστήμονας με επαρίες στο χώρο της Ακουστικής και εφευρέτης μουσικών οργάνων, επινόησε μια πειραματική κατασκευή, στην οποία ένας γυάλινος ή μεταλλινός δίσκος ακινητοποιείται σταθερά σε ένα σημείο. Κατόπιν τον ακουμπάμε στην άκρη με το δαδάρι ενός βιολιού. Αυτό προκαλεί ταλαντώσεις στο δίσκο, όπου άλλα σημεία τακτώνονται προς τα πάνω και άλλα προς τα κάτω. Αν αρχίσουμε άμιμο πάλιν στην επιφάνεια του δίσκου, τότε από την ταλάντωση προκύπτουν διάφορα σχήματα από άμιμο πάλιν στο δίσκο. Όπως ο ήχος αναπαριστάται έτσι σχηματικά, σε ένα μέσο τελείως αδύνατο και ξένο προς αυτόν, παρόμοια πολύ έμφαση, μακροκή και ερεπειδή σχέση απεικόνισης έχουν οι λέξεις με τα πράγματα. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. B10, σ. 83.

ρος, Λογικά, με λογική δηλαδή συνέπεια και ειργμό, δεν διαδοματίζονται εν πάση περιπτώσει τα πράγματα κατά τη γένεση της γλώσσας, και ολόκληρο το υλικό μέσα στο οποίο και με το οποίο εργάζεται και οικοδομεί αργότερα ο άνθρωπος της αλήθειας, ο ερευνητής, ο φιλόσοφος, κατ΄εξοχήν, αν όχι από μια αριστοφάνεια Νεφελοκοκυλία⁸—δηλαδή από έναν φανταστικό, ονειρικό κόσμο—, τότε βέβαια έκπληκτος όχι από την Ουσία των πραγμάτων.

Ας συλλογιστούμε ακόμη ιδιαίτερας τη διαμόρφωση των εννοιών: κάθε λέξη καθίσταται αμέσως έννοια, μέσω της χρήσης της ακριβώς, όχι ως μηχανοκίνητο εργαλείο για την υπενθύμιση του μοναδικού και απειράντητου, του ολωσδιόλου εξατομικευμένου πρωτογενούς βιώματος, στο οποίο οφείλει τη γένεσή της, αλλά γιατί οφείλει ταυτοχρόνως να ταιριάζει, να είναι κατάλληλη, για αναρίθμητες κατά το μέλλον ή ήττον όμοιες, δηλαδή με αυστηρή έννοια ουδέποτε όμοιες, συνεπώς όλο για ονόμους περιπτώσεις. Κάθε έννοια γεννιέται μέσα από την εξισωτική εξομείωση του Ανόμοιου. Όσο βέβαιο είναι ότι ποτέ ένα φύλλο δεν είναι απόλυτα όμοιο με κάποιο άλλο, τόσο σίγουρο είναι ότι η έννοια φύλλο διαμορφώθηκε μέσω αυθαίρετης, κατά

8. Οι λέξεις, τα ονόματα αποτελούν δημιουργήματα της ανθρώπινης μεταφορικής, παραστατικής φαντασίας και όχι πιστές αποτυπώσεις της Ουσίας των πραγμάτων στο επίπεδο της γλώσσας. Η γλώσσα είναι φαντασιακό πρόταγμα για τον Nietzsche, με αυτόνομη μεταφορική δυναμική, περίπου όπως η ποίηση των ποιητών στην καιμωδία Όμηρος του Αριστοφάνη.

το δοκούν εργατλείψης αυτών των ατομικών διαφορών, μέσω μιας λήθης του διακαρτικού, διαφοροποιητικού γνωρίσματος, και γεννά τώρα την εντύπωση, σαν να υπήρχε στη φύση κάτι έξω από τα φύλλα, κάτι που θα ήταν το «Φύλλον», κάτι σαν μια αρχέτυπη Ιδέα πέριπου, σύμφωνα με το πρότυπο της οπσίας θα ήταν όλα τα φύλλα υφασμένα, χαραγμένα, στρωγυλιωμένα, χρωματισμένα, κατασφωμένα, ζωγραφισμένα, αλλά από αδέξια χέρια, ούτως ώστε να μην έχει προκύψει κανένα δείγμα με ορθότητα και αξιοπιστία ως πιστό απεικασμα της αρχέτυπης Ιδέας. Ονομάζουμε έναν άνθρωπο έντιμο. Γιατί φέθηκε σήμερα τόσο τίμια; ρωτάμε. Συνήθως η απάντησή μας έχει ως εξής: εξαιτίας της εντιμότητάς του. Η Εντιμότητα! Τούτο σημαίνει πάλι με τη σειρά του: το Φύλλο είναι η αιτία των φύλλων. Δεν γνωρίζουμε βεβαίως απολύτως τίποτα για μια ευποδστατη ποιότητα, για μια υπαρκτή οντότητα που θα έφερε το όνομα Εντιμότητα, αλλά γνωρίζουμε πράγματι για πολυάριθμα εξατομικευμένα και κατά συνέπεια ανόμοια ενεργήματα, τα οποία τα εξισώνουμε μέσω παραλείψης του Ανόμοιου και τα χαρακτριζουμε τότε ως έντιμες πράξεις. Εντέλει διαμορφώνουμε από αυτά μια απόκρυφη μεταφορική ποιότητα⁹ με το όνομα: η Εντιμότητα.

9. Η παράβλεψη του ατομικού και πραγματικού μιάς δίνει την έννοια, όπως μας δίνει επίσης την Ιδέα, ενώ, σε αντίθεση μ' αυτά, η φύση δεν γνωρίζει ούτε Ιδέες ποτύπου (qualitas occulta).